

PLEEGZORGPROCES

WERKKAART 1

Deze kaart geeft een overzicht van de stappen in het pleegzorgproces.

1. VOORBEREIDING OP PLAATSING

- Screen pleegouders.
- Zorg voor een zorgvuldige match tussen pleegkind en ouders en pleegouders.
- Bereid pleegouders goed voor. Volg hierbij de Jeugdwet en het Kwaliteitskader voorbereiding en screening aspirant-pleegouders.
- Spreek met pleegouders over veiligheid, kindermishandeling, normale seksuele ontwikkeling, seksueel afwijkend gedrag, seksueel misbruik en machtsrelaties.

Zie ook hoofdstuk 3 en 4 in de richtlijn.

2. EERSTE MAAND PLAATSING

Stel een zorgteam samen en maak binnen een maand na de uithuisplaatsing een plan van aanpak met:

- Doelen en randvoorwaarden voor terugplaatsing naar huis.
- Afspraken over intensieve begeleiding van ouders voor het bereiken van deze doelen.
- De termijn waarbinnen het opvoedingsbesluit genomen wordt.

Zie ook hoofdstuk 2 en 5 in de richtlijn.

3. TIJDENS PLAATSING (hulpverleningsvariant)

- Breng de ontwikkeling van het pleegkind in kaart. Stimuleer vervolgens de ontwikkeling. [Zie hoofdstuk 1.](#)
- Beperk overplaatsingen door pleegouders te ondersteunen in de opvoeding en samenwerking met ouders. [Zie hoofdstuk 3](#)
- Help breakdowns voorkomen door bij ernstige kindproblemen interventies in te zetten en betrekken van specialistische kennis. [Zie hoofdstuk 3.](#)
- Wees alert op de veiligheid van het pleegkind. Signaleer risico's en handel snel bij een vermoeden van kindermishandeling. [Zie hoofdstuk 4.](#)
- Bespreek regelmatig de samenwerking tussen ouders en pleegouders en tussen de pleegzorgbegeleider en de jeugdbeschermer. Zorg voor coördinatie van hulp. Betrek ook het netwerk van het pleegkind en de ouders. [Zie hoofdstuk 5.](#)

PLEEGZORGPROCES

WERKKAART 1

4. OPVOEDINGSBESLUIT

Neem binnen een half tot maximaal één jaar een gedeeld opvoedingsbesluit. Leg in het plan van aanpak de termijn vast waarbinnen je het besluit neemt.

A. Terugplaatsing

- Zorg voor een positieve hereniging. Stel vast welke ondersteuning of nazorg nodig is en bied - eventueel in samenwerking met het lokale team - intensieve begeleiding bij het hervatten van de opvoeding.
- Help het pleeggezin bij verwerking en afscheid. Blijf contact tussen pleegkind, pleeggezin en het netwerk ondersteunen.

B. Besluit voor opvoedingsvariant

- Begeleid ouders bij hun nieuwe ouderrol. Betrek de pleegouders hierbij.
- Zorg binnen twee jaar voor een voogdijbesluit.
- Blijf aandacht geven aan ontwikkeling, ondersteuning, opvoeding, veiligheid en samenwerking.

 Zie ook werkkaart 3: Snel opvoedingsbesluit.

ONTWIKKELING PLEEGKIND WERKKAART 2

Gebruik deze kaart om de ontwikkeling van het pleegkind te stimuleren en te volgen en de samenwerking rond het pleegkind vorm te geven.

BESCHERMENDE FACTOREN

- Snel opvoedingsbesluit.
- Stabiele plaatsing: continuïteit, geen verplaatsingen en wisselingen.
- Autoritatieve opvoedingsstijl.
- Voldoende steun uit sociale omgeving.
- Veiligheid.
- Veilige hechting tussen pleegouder en pleegkind.
- Ouders die de plaatsing verdragen en accepteren.

RISICOFACTOREN

- Uitstellen opvoedingsbesluit.
- Voortijdige beëindiging en overplaatsing.
- Negatieve opvoedingsstrategieën.
- Pleegouders die veel belasting ervaren.
- Onveilige hechting tussen pleegouder en pleegkind.
- Mishandeling en misbruik in pleeggezin.
- Problematiek bij ouders op verschillende vlakken.
- Conflicten tussen ouders en pleegouders.

ONTWIKKELING IN KAART

- Breng 1 maand na plaatsing de ontwikkeling van het pleegkind in kaart. Daarna minimaal eens per half jaar bij kinderen van 0 tot 3 jaar oud en minimaal eens per jaar bij kinderen ouder dan 3 jaar.
- Maak je je zorgen? Breng de ontwikkeling dan vaker in kaart. **Zie ook §1.2.**
- Bespreek de ontwikkeling van het pleegkind in de pleegzorgbegeleiding, met het kind zelf en in het zorgteam.

A. HET KIND

- Leg het pleegkind uit waarom het (tijdelijk) niet meer thuis kan wonen.
- Kijk zowel naar adequate ontwikkeling als naar problemen.
- Zet effectieve interventies in bij specifieke problemen. Betrek indien nodig lokale teams of gespecialiseerde kennis zoals de GGZ. **Zie ook § 1.4.**

ONTWIKKELING PLEEGKIND

WERKKAART 2

B. DE OUDERS

Werk met ouders toe naar expliciete toestemming voor wonen van hun kind in het pleeggezin. Probeer daarnaast acceptatie van het besluit te bevorderen door:

- Verwachtingen over het vervolg goed te managen.
- Voldoende aandacht te geven aan de rol en bijdrage van de ouders in de ontwikkeling van hun kind.
- Ouders mee te nemen in besluitvorming.
- Duidelijke afspraken te maken over doelen, termijnen en voorwaarden voor terugplaatsing.

C. DE PLEEGOUDERS

Bespreek met pleegouders de beschermende factoren. Breng samen hun begeleidingsbehoeften in kaart en leg deze vast in een begeleidingsplan. Zet zo nodig extra begeleiding in. Zorg dat pleegouders voldoende op de hoogte zijn van de achtergrond van het pleegkind. En help pleegouders de ontwikkeling van het kind te stimuleren. Als hulpverlener help je pleegouders door:

- Luisteren en doorvragen.
- Opvoedingsstrategieën leren.
- Helpen om gedrag van pleegkind te begrijpen.
- Benoemen wat goed gaat.
- Inzicht geven dat ze gedrag van pleegkind kunnen veranderen.
- Aandacht besteden aan de pleegouder als persoon.
- Hen motiveren om open te staan voor interventies.
- Eventueel lokale teams of GGZ te betrekken.

Meer over volgen en stimuleren van de ontwikkeling van een pleegkind is te vinden in hoofdstuk 3 van de richtlijn.

SNEL OPVOEDINGSBESLUIT WERKKAART 3

Gebruik deze kaart om snel tot een opvoedingsbesluit (terugplaatsing of permanente plaatsing) te komen.

BESLUITVORMINGSPROCES

Probeer zo snel mogelijk na de tijdelijke plaatsing (hulpverleningsvariant) duidelijk te zijn over het perspectief. Maak als zorgteam binnen een maand na de uithuisplaatsing een plan van aanpak met daarin doelen en randvoorwaarden voor terugkeer naar huis. Maak afspraken over intensieve begeleiding van ouders en hun kind om deze doelen te bereiken.

- Neem binnen een half tot maximaal één jaar een opvoedingsbesluit en leg dit vast in het plan van aanpak. Zorg voor een gedeelde planning en maak tempo om de gestelde termijn te halen.
- Het opvoedingsbesluit bestaat uit twee opties: terugplaatsing of permanente plaatsing in een pleeggezin (opvoedingsvariant). Besteed in beide gevallen aandacht aan de nazorg voor het pleeggezin, pleegkind en ouders.

Zie ook § 2.3 in de richtlijn.

DUIDELIJKHEID OVER PERSPECTIEF BIJ TIJDELIJKE PLAATSING

Pleegouders

Maak aan pleegouders duidelijk dat de zorg aanvankelijk tijdelijk is, maar dat permanente plaatsing een mogelijkheid blijft.

Gedeelde doelen

Zorg samen met ouders en pleegouders voor gedeelde doelen en werkwijze om terugplaatsing mogelijk te maken.

Ouders

Besprek met ouders welke veranderingen nodig zijn voor een hereniging en leg deze vast. Richt de verandering niet alleen op randvoorwaarden als huisvesting, verslaving en schulden, maar ook op de interactie tussen ouder en kind.

Bied of organiseer hulp

Bied ouders, pleegkind en andere betrokkenen intensieve hulp om veranderingen te realiseren. Dit kan in samenwerking met het lokale team en indien nodig gespecialiseerde hulp (bijv. GGZ).

SNEL OPVOEDINGSBESLUIT

WERKKAART 3

CRITERIA OPVOEDINGSBESLUIT

Hou bij het nemen van het opvoedingsbesluit rekening met de volgende criteria:

- De wens van ouders en (pleeg)kind.
- Reden voor uithuisplaatsing en hulpverleningsgeschiedenis.
- De veranderingen die nodig zijn voor hereniging.
- Competenties van ouders.
- Kenmerken bij ouders en het (pleeg)kind en gezinskenmerken.
- Netwerk en omgevingsfactoren.

Het ontwikkelingsbelang van het pleegkind staat altijd centraal. Ga over de criteria in gesprek met ouders, pleegkind, pleegouders, het netwerk en betrokken professionals.

NEMEN VAN HET OPVOEDINGSBESLUIT

Neem het opvoedingsbesluit op systematische wijze: gebruik hiervoor een instrument of model. Bijvoorbeeld de Beoordelingsboog, de Deltamethode of het Pedagogisch beslissingsmodel.

Zie ook §2.2 in de richtlijn.

Wanneer besluit je tot permanente plaatsing?

- Er is een half jaar intensieve ambulante hulp thuis geboden.
- Gevolgd door een half jaar uithuisplaatsing in combinatie met intensieve ondersteuning van het pleegkind en de ouders.
- Desondanks zijn de gewenste ontwikkelingsuitkomsten niet bereikt en veranderingen die nodig zijn voor hereniging niet gerealiseerd.

Terugplaatsing

- Zorg voor een positieve hereniging. Stel vast welke ondersteuning of nazorg nodig is en bied intensieve begeleiding bij het hervatten van de opvoeding. Betrek hierbij het netwerk en eventueel het lokale team.
- Help pleegouders bij verwerking en afscheid. Blijf contact tussen pleegkind en pleegouders en ook het netwerk ondersteunen.

Besluit voor opvoedingsvariant

- Begeleid ouders bij hun nieuwe ouderrol. Dit kan in samenwerking met het lokale team.
- Zorg binnen twee jaar voor een voogdijbesluit.
- Blijf aandacht geven aan ontwikkeling, ondersteuning, opvoeding, veiligheid en samenwerking.

 Meer over een snel opvoedingsbesluit van het pleegkind is te vinden in hoofdstuk 2 van de richtlijn.

STABIELE PLAATSING WERKKAART 4

Gebruik de aandachtspunten op deze kaart om te zorgen voor een zo stabiel mogelijke plaatsing.

VOORKOM OVERPLAATSING

In belang van de ontwikkeling van het kind is het essentieel overplaatsingen tot een minimum te beperken.

- Wees alert op risico's die bijdragen aan een breakdown: zoals toename van probleemgedrag, afname van adequaat opvoedgedrag door pleegouders en een verstoorde relatie tussen ouders en pleegouders.
- Zet tijdig aanvullende begeleiding in om:
  - Opvoedgedrag van pleegouders te verbeteren.
  - Probleemgedrag van het pleegkind te verminderen.
  - Samenwerking tussen ouders en pleegouders te verbeteren.
  - Dit kan in samenwerking met het lokale team en indien nodig gespecialiseerde hulp (bijv. GGZ).

Is een overplaatsing toch noodzakelijk? Zorg dan in het nieuwe pleeggezin voor een goede kennismakings- en gewenningsperiode.

ONDERSTEUNING PLEEGOUDERS

- Richt je meer op adequaat opvoedgedrag dan op het verminderen van de gezinsbelasting bij pleegouders om een breakdown te voorkomen.
- Buig inadequaate opvoedgedrag om. Denk aan onvoldoende ondersteuning bieden, te veel controle uitoefenen en inconsequent straffen.
- Help pleegouders bij:
  - Ondersteunen.
  - Toezicht houden.
  - Aansluiten bij ontwikkelingsleeftijd van het kind.
  - Het kind de kans geven over zijn verleden te praten.
- Ondersteun pleegouders in het onderkennen en interpreteren van leeftijdsadequaate en afwijkende gedrag.
- Zet bij een niet optimale match extra ondersteuning in vanaf de start van de plaatsing.

STABIELE PLAATSING

WERKKAART 4

RELATIE TUSSEN OUDERS EN PLEEGOUDERS

- Creëer draagvlak bij ouders voor het pleeggezin.
- Werk samen met ouders en ondersteun de samenwerking tussen ouders en pleegouders.
- Begeleid ouders in het accepteren van de plaatsing en hun veranderde rol als ouder.

KINDEREN MET ERNSTIGE PROBLEMEN EN TRAUMA

Houd bij het nemen van het opvoedingsbesluit rekening met de volgende criteria:

- Verminder ernstige kindproblemen door het inzetten van interventies.
- Zet zeer intensieve pleegzorgbegeleiding in bij kinderen ouder dan tien jaar met ernstige gedragsproblemen én veel verplaatsingen in het verleden.

Zie ook [Richtlijn Ernstige gedragsproblemen voor jeugdhulp en jeugdbescherming](#).

Is zeer intensieve begeleiding niet mogelijk? Voorkom een breakdown door plaatsing in een gezinshuis of leefgroep.

De kans dat een pleegkind een trauma heeft of ontwikkelt is groot. Wees hier alert op en begeleid pleegouders in het traumasensitief opvoeden. Betrek de juiste specialistische hulpverlener binnen de organisatie of de GGZ.

VEILIGHEID

WERKKAART 5

Gebruik de aandachtspunten op deze kaart om voorafgaand en tijdens de plaatsing de veiligheid van het kind te garanderen.

Wees alert op risicofactoren voor kindermishandeling. Wees bijzonder alert op seksueel misbruik (zeker bij meisjes, LVB-pleegkinderen en kinderen met een voorgeschiedenis seksueel misbruik).

SCREENING EN VOORBEREIDING

- Screen bestandspleeggezinnen zorgvuldig. Ook als er een tekort aan pleeggezinnen is.
- Screen netwerkpleeggezinnen zorgvuldig.
- Zorg dat veiligheid, kindermishandeling, gezonde seksuele ontwikkeling, seksueel misbruik en machtsrelaties onderwerp van gesprek zijn en terugkomen in het pleegouderbegeleidingsplan.
- Ken de voorgeschiedenis van een pleegkind en informeer de pleegouders hierover.
- Bereid pleegouders goed voor bij plaatsing van een (seksueel) getraumatiseerd kind.

Zie ook § 4.3 in de richtlijn.

PREVENTIE

- Laat pleegouders samen met (pleeg)kinderen huisregels opstellen voor lichamelijk contact, op slot doen van deuren en naakt door het huis lopen.
- Zorg dat veiligheid, kindermishandeling, gezonde seksuele ontwikkeling, seksueel misbruik en machtsrelaties onderwerp van gesprek zijn tijdens de pleegouderbegeleiding.
- Praat minimaal drie keer per jaar zelf met het pleegkind.
- Zorg dat een andere volwassene - die een vertrouwensband met het kind heeft - met het kind praat over wat het nodig heeft om zich veilig te voelen in het pleeggezin. Dit kan een leerkracht of familielid zijn.

Zie ook § 4.4 in de richtlijn.

SIGNALEREN EN OMGAAN MET VERMOEDENS

Wees alert. Op risicofactoren voor kindermishandeling - zoals stress pleegouders, netwerkpleeggezin en hoge caseload - en op seksueel misbruik.

Bespreek zorgen. Deel zorgen over veiligheid met ouders, pleegkind, pleegouders en het multidisciplinaire team.

Stel een veiligheidsplan op. Heb je een vermoeden van mishandeling? Maak goede afspraken met ketenpartners en het sociale netwerk rondom het pleeggezin, om de veiligheid van het pleegkind te vergroten en risico's te minimaliseren.

Bied hulp. Handel wanneer er sprake is van kindermishandeling volgens het protocol van de organisatie en zorg voor een passend hulpaanbod voor het pleegkind.

Meer over veiligheid is te vinden in hoofdstuk 4 van de richtlijn.

Of raadpleeg de Richtlijn Kindermishandeling voor jeugdhulp en jeugdbescherming.

ZORGTEAM WERKKAART 6

Gebruik deze kaart voor het organiseren van een sterk zorgteam. Het werken in een zorgteam draagt bij aan een betere afstemming en gedeelde besluitvorming.

SAMENSTELLING

Stel als pleegzorgbegeleider een zorgteam samen. Een zorgteam bestaat in elk geval uit:

- Ouders.
- Pleegkind (vanaf 12 jaar).
- Pleegouders.
- Belangrijke personen uit het netwerk.
- Pleegzorgbegeleider.
- Jeugdbeschermer.

WERKWIJZE

- Maak duidelijke afspraken over de doelen van de plaatsing en de rollen, taken en grenzen van betrokkenen.
- Zorg voor een gedeelde planning.
- Eén professional uit het zorgteam draagt de verantwoordelijkheid voor de coördinatie van het team.

SAMENWERKING

- Werk nauw samen met ouders. Respecteer hun positie. Beslis mét ouders en niet over ouders.
- Zorg voor een goede samenwerking tussen ouders en pleegouders.
- Zorg voor een goede samenwerking tussen de pleegzorgbegeleider en de jeugdbeschermer.
- Heb aandacht voor het contact met het netwerk van het pleegkind (dat vaak bestaat uit een netwerk bij de pleegouders én bij de ouders). Kijk samen hoe het netwerk benut en versterkt kan worden.

A. Met ouders

- Wees duidelijk over de reden van de pleegzorgplaatsing.
- Wees duidelijk over welke doelen gehaald moeten worden voor een hereniging en binnen welke termijn dat moet gebeuren. [Zie ook hoofdstuk 2.](#)
- Bied ouders intensieve hulp, gericht op het versterken van hun rol als vader en/of moeder.
- Is er sprake van permanente plaatsing? Ondersteun ouders dan bij het verwerken van dit verlies en het invullen van hun nieuwe ouderrol.
- Maak duidelijke afspraken over de frequentie en vorm van het contact tussen pleegkind en ouders. [Zie ook CHOP: Checklist Oudercontacten in de Pleegzorg.](#)

ZORGTEAM

WERKKAART 6

B. Tussen ouders en pleegouders

- Breng de verhoudingen tussen ouders en pleegouders in kaart.
- Bespreek regelmatig de taakverdeling.
- Bespreek wat goed gaat en ondersteun bij het oplossen van onderlinge problemen.
- Maak spanningen tussen ouders en pleegouders bespreekbaar.
- Vertoont het kind probleemgedrag na een bezoek aan de ouders? Help pleegouders daarmee om te gaan. Pas niet direct de bezoeksregeling aan, maar stel het welzijn van het kind centraal.

C. Tussen pleegzorgbegeleider en jeugdbeschermer

- Zorg voor een goede samenwerking door een gedeelde visie, gezamenlijk plan, eigen verantwoordelijkheid nemen, open communiceren, elkaar kennen en oog hebben voor wat de ander goed doet.
- Maak duidelijke afspraken over wie er verantwoordelijk is voor de uitvoering van de aanbevelingen uit deze richtlijn.
- Zorg voor stabiliteit in het contact tussen ouders en jeugdbeschermer.
- Voorkom personeelwisselingen zoveel mogelijk. Zorg voor een warme overdracht tussen de nieuwe collega en alle partijen als het toch gebeurt.

AANVULLENDE HULP

- Zorg voor een goede inhoudelijke afstemming en samenwerking tussen de verschillende professionals, pleegouders en hun netwerken.
- Monitor of de hulp daadwerkelijk bijdraagt aan de ontwikkeling van het pleegkind of aan het verbeteren van de balans tussen draagkracht en draaglast van (pleeg)ouders.

Meer over participatie en samenwerken is te vinden in hoofdstuk 5 van de richtlijn.